

Biblioteka w Łądzie w latach 1921-2011

Biblioteki funkcjonujące w Łądzie mają bogatą historię. W przeszłości istniały tu biblioteki cystersów, kapucynów i księży diecezjalnych. Kiedy w roku 1921 do Łądu przybyli salezjanie, zostali jedynie szczątki ich zbiorów. Z tego powodu zaczęli tworzyć od podstaw nową bibliotekę.

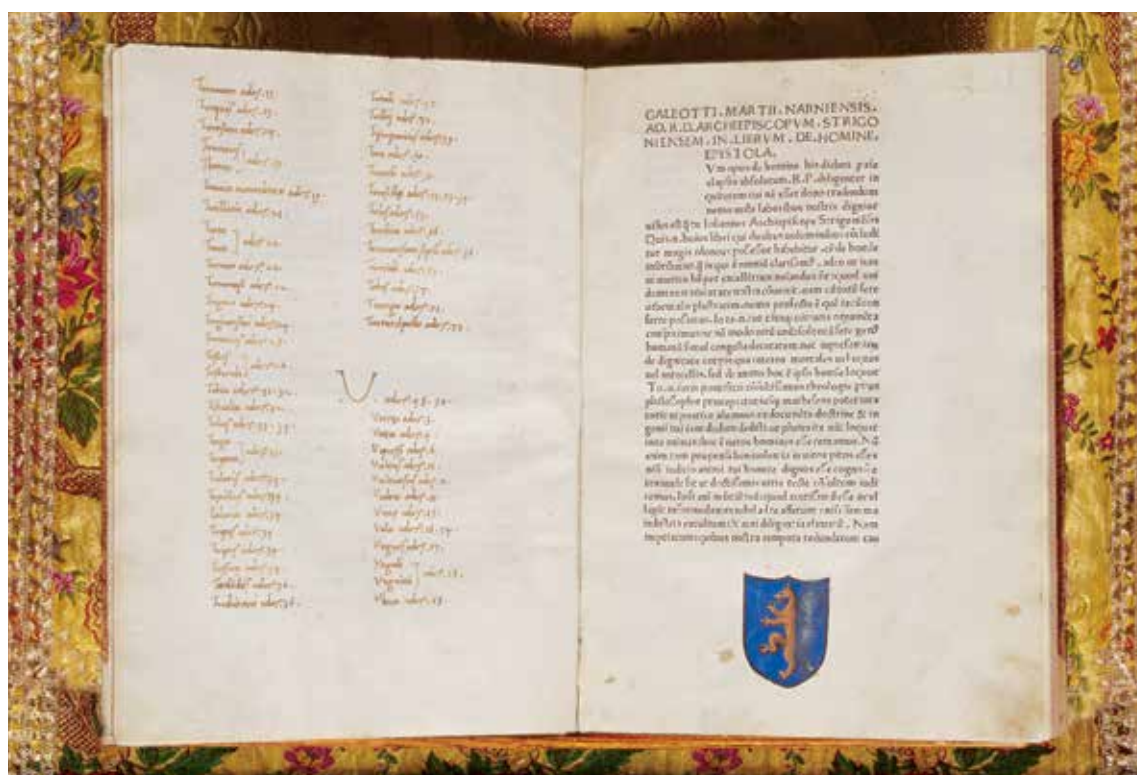
Biblioteka Małego Seminarium Duchownego (1922-1952)

Bezpośrednią przyczyną utworzenia w Łądzie biblioteki było otwarcie przez salezjanów Małego Seminarium Duchownego. Gromadzony księgozbiór stanowił niezbędną pomoc w realizacji programu nauczania. Biblioteka była prowadzona w dwóch

równoległych działach: nauczycielskim i uczniowskim. W latach 1922-1938 księgozbiór nauczycielski, który znajdował się w jednym z pokoi na piętrze zachodniego skrzydła klasztoru (tzw. klauzurze), wzrósł od 106 do 2700 woluminów, a uczniowski, który umieszczono w pomieszczeniu przy Sali Opackiej, od 82 do 1504 woluminów. W strukturze całego księgozbioru dominowały podręczniki szkolne, powieści, opowiadania, książki metodyczne dla nauczycieli. Jednym z opiekunów księgozbioru był w okresie międzywojennym ks. Jan Woś, z zamiłowania historyk-zbieracz.

We wrześniu 1939 r., aby uchronić książki przed grabieżą, dyrektor Małego Seminarium ks. Franciszek

Jednym z najstarszych starodruków w zbiorach łądzkiej biblioteki jest inkunabuł *Liber de homine* Martiusa Galeottusa – włoskiego humanisty i historyka na dworze króla Mateusza Korwina. Dzieło, dedykowane arcybiskupowi Ostrzyhomia Janowi, zostało wydane w Bolonii w 1474 r. W egzemplarzu przechowywanym w Łądzie poprzedza je rękopiśmienny indeks.

Miśka wydał polecenie zamurowania cenniejszych egzemplarzy. Dzięki tej decyzji biblioteka częściowo ocalała. Kilkanaście tytułów przynieśli do klasztoru w kwietniu 1945 r. mieszkańcy Łądu.

Od września 1945 r. wznowiło swoją działalność Małe Seminarium, a z nim biblioteka. W dalszym ciągu istniał podział na bibliotekę nauczycielską i uczniowską. Do roku 1952 istniała ona w tych samych miejscach co przed II wojną światową, lecz księgozbiór znacznie się zmniejszył.

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego (1952-2011)

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego stanowi od początku jego istnienia, czyli od 1952 r., integralną część instytucji Wyższego Seminarium Duchownego, ściśle związaną z procesem kształcenia i formacji przyszłych kapłanów. Profil prowadzonych studiów filozoficzno-teologicznych, a także pedagogiczny charakter salezjańskiego postanictwa, w istotny sposób kształtowały i kształtują charakter gromadzonego księgozbioru.

Książki

Od początku zasoby biblioteki powiększano różnymi sposobami. Do istniejącego w Łądzie księgozbioru w latach 50. XX w. włączano zbiory kasowanych przez władze państwowe bibliotek salezjańskich małych seminariów, m.in. w Różnymstoku, Sokółowie Podlaskim i Paradyżu. Przywożono też książki z parafii objętych przez salezjanów po II wojnie światowej, np. z Czaplinka, Kobylanki, Debrzna,

Szczecina. Znaczący wzrost księgozbioru biblioteka zawdzięcza darom wielu księży, m.in. kanonikowi Zygmuntowi Przyjemskiemu i Janowi Barteckiemu, a także licznemu gronu salezjańskich wykładowców pracujących w Akademii Teologii Katolickiej, obecnie Uniwersytecie Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Katolickim Uniwersytecie Lubelskim oraz bardzo wielu innym osobom duchownym i świeckim. Należy podkreślić zwłaszcza dużą liczbę przekazywanych prac dyplomowych, które powstawały pod kierunkiem salezjańskich promotorów. Dzięki tym darom, a także pracom dyplomowym łądzkich studentów powstającym od 1974 r., biblioteka WSD w Łądzie posiada ponad 2 tysiące prac magisterskich i prawie 300 doktorskich (stan wg inwentarza z początku 2011).

W omawianym okresie wielkość księgozbioru przedstawiała się następująco: w roku 1959 książek było ok. 3 650, w 1984 – 45 304, w 2001 – 99 108, a na początku 2011 już ponad 134 000 woluminów. Pod względem liczebności księgozbioru, Biblioteka WSD w Łądzie jest drugą – obok Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koninie – ogólnodostępną biblioteką we wschodniej Wielkopolsce. W jej księgozbiorze dominują książki o tematyce teologicznej, filozoficznej, pedagogicznej i historycznej.

Czasopisma

O systematycznym zaopatrywaniu biblioteki w czasopisma można mówić dopiero od lat 70. XX w., gdy rektorem WSD w Łądzie był ks. dr Stanisław Styrna. Obecnie (luty 2011) biblioteka

Barokowe wnętrze Sali Opackiej, funkcjonujące od początku salezjańskiej obecności w Łądzie jako studium i sala wykładowa, dzięki staraniom ks. Władysława Grochala od 1970 r. jest również czytelnią książek i czasopism. Czytelnicy mają tu swobodny dostęp do słowników i pozycji encyklopedycznych, a także podstawowych publikacji m.in. z zakresu filozofii, teologii i historii oraz najważniejszych tytułów czasopism.

Pierwszy magazyn biblioteki, katalogi oraz wypożyczalnia ulokowane są na piętrze południowego skrzydła klasztoru. Przed wojną znajdował się tu gabinet fizyki i chemii. Na ścianach magazynu oraz na zwieńczeniach regałów zawieszono są obrazy, grafiki i reprodukcje z kolekcji ks. kanonika Zygmunta Przyjemskiego.

posiada 2100 tytułów czasopism, liczących ok. 35 tys. egzemplarzy, w tym ok. 130 tytułów kompletnych. Dominują czasopisma o tematyce filozoficznej, teologicznej i pedagogicznej. Od stycznia roku 2011 łódzka biblioteka prenumeruje 100 tytułów periodyków, a ponad 30 tytułów otrzymuje z innych bibliotek na zasadzie wymiany międzybibliotecznej.

Zbiory specjalne

Łódzka biblioteka gromadzi także zbiory specjalne: rękopisy i stare druki, mapy, multimedia oraz druki muzyczne. Rękopisy i stare druki są najbardziej cenną częścią księgozbioru, ponieważ świadczą o kulturze, pracowitości i szacunku do książek w zamierzonych czasach nie tylko mieszkańców łódzkiego klasztoru. Po dawnych gospodarzach łódzkich – cy-

stersach, pozostała jedna, pisana ręcznie księga. Powstała ok. 1470 r. w jednym z polskich cysterskich cenobiów i zawiera m.in. *Kazania* dwóch sławnych cystersów: św. Bernarda z Clairvaux oraz Jakuba z Paradyża. Z ocalałych starych druków, których biblioteka posiada 290, przykładowo można wymienić: dwa starodruki z XV wieku – *Liber de homine Galeottusa Martiusa* oraz *Epistolae ad familiares* Cicerona, *Missale Cisterciense* – mszał cysterski wydany w Paryżu w roku 1702 oraz klocek zawierający 26 kazań z XVIII wieku, rozpoczynający się panegirycznym tekstem ks. Kazimierza Jarmundowicza: *Fundacya kościoła y klasztoru łendzkiego Świętego Zakonu Cysterskiego, sześćdziesiąt latami trwałości swojej stwierdzona*, Poznań 1745. Większość książek dotrwała do naszych czasów w nie najlepszym

stanie. W ostatnich kilkunastu latach zostało poddanych konserwacji kilka dawnych ksiąg, dzięki czemu można podziwiać ich piękno, a także znanstwo i benedyktyńską pracowitość toruńskich konserwatorów. Od czasu do czasu niektóre dawne druki są prezentowane wybranym grupom turystów i gości, którzy odwiedzają klasztor.

W zbiorze map i planów, których biblioteka posiada ok. 250 egzemplarzy, znajdują się m.in. – interesujące dla historyka regionu – mapy wschodniej Wielkopolski, w tym okolic Łądu z okresu II wojny światowej, a także przewodniki, niekiedy liczące kilkadziesiąt lat, z różnych miast Polski i Europy.

Najmłodszym, bo powstałym przed 10-a laty, działem zbiorów biblioteki są multimedia. Obecnie biblioteka posiada ich ok. 1200 jednostek. Są wśród nich filmy religijne i dydaktyczne, płyty DVD z materiałami misyjnymi, nagrania koncertów symfonicznych i kameralnych, słowniki, encyklopedie, materiały do nauki języków obcych.

Dopełnieniem zbiorów łądzkiej biblioteki są druki muzyczne, ulokowane w oddzielnym pomieszczeniu. Biblioteka muzyczna zawiera ok. 2000 utworów dzieł wokallyno-instrumentalnych i wokalnych, zebranych w 850 teczkach. Niezależnie od tego, posiada także kilkakaset woluminów zeszytów zawierających muzykę: operową, orkiestrową, skrzypcową, fortepianową i organową. Zbiór ten, którego głównym opiekunem jest obecnie ks. Mariusz Kowalski, jest wykorzystywany przez działające w Łądzie chóry – seminaryjne i parafialny oraz przez orkiestrę Wyższego Seminarium Duchownego.

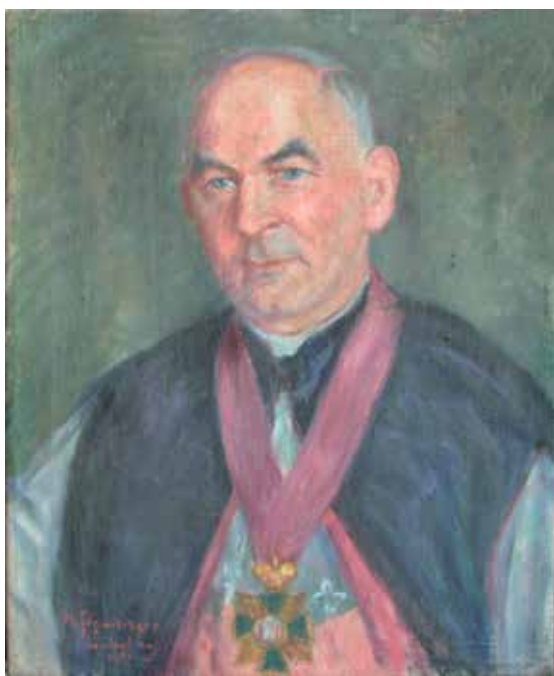
Katalogi

W swoich początkach, czyli w latach 50. i 60. XX w., biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego dysponowała jedynie katalogiem kłamrowym, który zawierał w układzie alfabetycznym skrócony opis każdej z ksiąg (autor, tytuł, miejsce i rok wydania oraz sygnatura). Sytuacja ta zmieniła się od sierpnia 1969 r. wraz z objęciem kierownictwa biblioteki przez ks. Władysława Grochala. Został wówczas utworzony główny katalog alfabetyczny, zaczęto też budować katalog przedmiotowy. Szczególnie ten drugi, zrealizowany finalnie w latach 1979-1984, przy wydatnej pomocy alumnów WSD, stanowił – i po dziś dzień stanowi – dużą pomoc przy tworzeniu bibliografii tematycznych i gromadzeniu informacji naukowej z interesującej czytelnika dziedziny wiedzy. Oba ww. katalogi kartkowe zostały zamknięte w kwietniu 2007 r.

W roku 1993, z inicjatywy władz seminarium, nastąpiła komputeryzacja biblioteki. W ramach tego przedsięwzięcia został kupiony w Bibliotece Narodowej program biblioteczny MAK, dzięki któremu w 1994 r. mógł powstać elektroniczny katalog

zbiorów. Przejął on funkcje dotychczasowych katalogów kartkowych. Digitalizacja katalogu łądzkiej biblioteki umożliwiła opublikowanie go w sieci internetowej. Od kwietnia 2007 r. katalog łądzkiej książki jest dostępny na stronach: www.lad.pl i www.wsdts.pl w zakładce: biblioteka. Od tego momentu nie drukuje się już tradycyjnych kart katalogowych z opisami ksiąg; wszelkie nowości, a także pełna informacja o zasobach biblioteki, są dostępne tylko w elektronicznym katalogu komputerowym. Trwają prace nad wprowadzeniem do katalogu komputerowego haseł przedmiotowych, ich zakończenie planowane jest w połowie roku 2011. Biblioteka w dalszym ciągu posiada katalogi skrzynkowe: czasopism, starych druków, zawartości czasopism liturgicznych oraz bazę *Antiqua* dotyczącą patrologii. Katalogi te są nadal uzupełniane.

Karta tytułowa okolicznościowej publikacji: *Fundacya kościoła i klasztoru lędzkiego Świętego Zakonu Cysterskiego sześciu wiekami trwałości swoiey stwierdzona...*, autorstwa ks. Kazimierza Jarmundowicza – dyrektora Akademii Poznańskiej. Pozycja ta została wydana w 1745 r. z racji jubileuszu 600-lecia cysterskiego opactwa w Łądzie. Przedstawiono w niej pierwszy zarys historii opactwa, relację z jubileuszowych uroczystości wraz z okolicznościowym kazaniem oraz panegiryk na cześć opata Mikołaja Antoniego Łukomskiego.

Ks. kanonik Zygmunt Przyjemski (1884-1965), mariolog, kolekcjoner dzieł sztuki o tematyce maryjnej, w okresie proboszczowania w Ciężeniu zaprzyjaźniony z łądzkimi salezjanami i Seminarium, któremu przekazał w latach 50. XX w. swoje zbiory. Jego bogaty księgozbiór stał się podstawą tworzenia biblioteki filozoficzno-teologicznej WSD w Łądzie. Reprodukowany portret został namalowany w 1951 r. przez Helenę Powierzynę-Rozalską.

Ks. Władysław Grochal,
twórca Biblioteki
Wyższego Seminarium Duchownego
w Łądzie, którą kierował
w latach 1969-2010.

Ks. Władysław Grochal

Po ponad 50-ciu latach istnienia Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Łądzie nikt nie ma dziś wątpliwości, że właściwym jej twórcą jest ks. Władysław Grochal. Urodził się 16 maja 1939 r. w Bujalach, pow. Rawa Mazowiecka. Pierwsze śluby zakonne złożył 2 sierpnia 1958 r. w Czerwińsku nad Wisłą. W latach 1959-1960 studiował filozofię w Kutnie-Woźniakowie, a latach 1962-1966 teologię w Wyższym Seminarium Duchownym w Łądzie nad Wartą, gdzie 12 lutego 1966 r. przyjął święcenia kapłańskie. Po kilku latach pracy duszpasterskiej, w sierpniu 1969 r. objął wakujące stanowisko bibliotekarza w Wyższym Seminarium Duchownym w Łądzie. Aby uzyskać odpowiednie kwalifikacje podjął w latach 1969-1972 studia w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Pod jego kierunkiem i z dużym osobistym zaangażowaniem został opracowany katalog główny i przedmiotowy łądzkiej księżnicy; w Sali Opackiej została utworzona czytelnia książek i czasopism z wolnym dostępem do półek; wygospodarowano też i wyposażono nowe pomieszczenia dla systematycznie wzrastającego księgozbioru. W tym miejscu wypada dodać, że stałą troską ks. Władysława było jak najlepsze, rzeczowe

opracowanie księgozbioru. Dzięki jego skrupulatnej pracy jedna książka otrzymywała kilka, a czasami kilkanaście przydziałów przedmiotowych, aby czytelnik, nie znając autora i tytułu książki, mógł szybko odnaleźć potrzebną literaturę.

Wybitną zasługą ks. Władysława Grochala jako kierownika łądzkiej biblioteki było otwarcie jej zasobów dla osób świeckich. Dziś bez przesady można stwierdzić, że tysiące czytelników z wschodniej Wielkopolski jemu zawdzięcza możliwość korzystania z bogatych zbiorów księżnicy w Łądzie. Wielu z nich mogło dzięki temu sfinalizować swoje zawodowe i naukowe awanse.

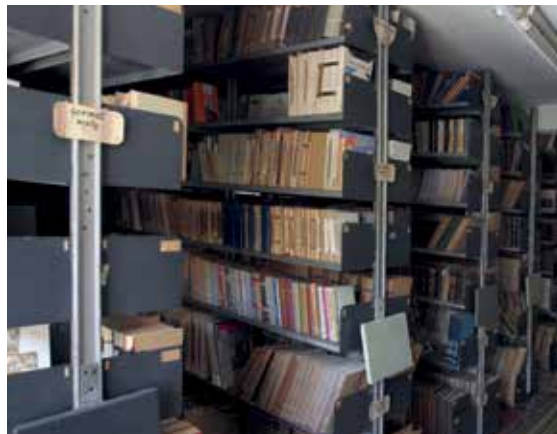
Należy też dodać, że w latach 1991-2010 ks. Grochal był jedynym i bardzo kompetentnym opiekunem zbiorów *Acta Hlondiana*. Zbiór ten utworzył, i poświęcił jego uzupełnianiu prawie całe kapłańskie życie, ks. Stanisław Kosiński – historyk Kościoła i profesor łądzkiego Wyższego Seminarium Duchownego. Zbiór *Acta Hlondiana* zawiera 103 woluminy maszynopisów w formacie A4, w których znajdują się materiały do życia i działalności Sługi Bożego prymasa Polski ks. kard. Augusta Hlonda. Przechowywane w łądzkiej bibliotece *Acta Hlondiana* zostały w styczniu 2011 r. przekazane do Archiwum Inspektorialnego w Pile.

Dnia 16 września 2010 r., po 41 latach kierowania biblioteką, ks. Władysław Grochal złożył na ręce ks. inspektora Marka Chmielewskiego rezygnację z funkcji kierownika Biblioteki WSD w Łądzie. Jej nowym kierownikiem został ks. Marek Babicz, któremu ks. Grochal – tak długo jak mu na to pozwolą siły i zdrowie – obiecał pomoc w opracowaniu i katalogowaniu zbiorów.

Personel

Pierwszymi księżmi sprawującymi opiekę nad biblioteką byli: Roman Skrzelowski, Mieczysław Rodak,

Powiększający się z każdym rokiem księgozbiór biblioteki wymagał coraz to nowych przestrzeni magazynowych. Na początku lat 80. XX w. zaadaptowano na ten cel pomieszczenia na poddaszu klasztoru. Po 1993 r., gdy zaczął funkcjonować nowy gmach seminarium, przeznaczono na magazyn biblioteczny przestrzenie pomieszczenie dawnej sypialni na piętrze północnego skrzydła klasztoru. W 2011 r. księgozbiór biblioteki liczył ponad 134 000 woluminów.

Henryk Jacenciuk, Kazimierz Cichecki i Jan Chmiel. W 2. połowie lat 60. XX w. w prowadzeniu biblioteki pomagały Zofia Pietruszewska i Mirosława Kozrzewa. Jak już wspomniano, w latach 1969-2010 kierownikiem i właściwym twórcą biblioteki był ks. Władysław Grochal. W latach 1986-1990 pomagał mu koad. Roman Żelewski, następnie ks. Józef Kozzewnik, a od 1993 r. ks. Marek Babicz, który w roku 1985, przed wstąpieniem do Towarzystwa Salezjańskiego, uzyskał stopień magistra bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na Uniwersytecie Gdańskim. Księżom odpowiedzialnym za funkcjonowanie biblioteki zawsze pomagało 2 lub 4 kleryków. Od lat 80. XX w. pracowali w bibliotece m.in. klerycy: Zbigniew Łepko, Tadeusz Kotosowski, Roman Szpakowski, Janusz Nowiński, Tadeusz Lewicki, Mirosław Culepa, Sławomir Niemczewski, Władysław Bienias, Andrzej Wujek, Adam Michalski (odpowiedzialny za komputeryzację biblioteki), Zbigniew Adamiak, Dariusz Kozłowski, Waldemar Łachut, Piotr Purol, Sławomir Walczak, Andrzej Bryłowski, Krzysztof Nestoruk, Dariusz Sperkowski, Paweł Barylak, Adam Popławski, Jarosław Wąsowicz, Dariusz Dynak-Michalski, Robert Kulczyński, Leszek Pałac. W ostatnich kilkunastu latach niektóre prace na rzecz biblioteki wykonywały także osoby świeckie. Początkowo (w latach 1995-1996) była to Edyta Kubacka, która wprowadziła do katalogu elektronicznego katalog alfabetyczny książek (ok. 60 000 kart katalogowych) oraz rozpoczęła wprowadzanie haseł z katalogu przedmiotowego. Po roku 2000 pomagały w prowadzeniu biblioteki (szczególnie przy opracowywaniu i katalogowaniu książek oraz przy dopisywaniu haseł przedmiotowych do opisów umieszczonych w katalogu elektronicznym) Anna Wziętek (2004-2008) i Sylwia Szcześniak (2008-2010). Patrycja Gabryszak (2010-2011) wprowadziła do katalogu elektronicznego m. in. ok. 70% całości katalogu klamrowego książek starszych (ok. 7000 kart z opisem skróconym) oraz wprowadziła do bazy danych opisy wszystkich zbędnych dla biblioteki czasopism (ok. 300 tytułów), a także ponad tysiąc tytułów książek polskich i obcych, kontynuowała też pracę przy wprowadzaniu do katalogu elektronicznego haseł przedmiotowych z katalogu rzeczowego książek. Dzięki temu czytelnicy biblioteki mają do dyspozycji – poprzez katalog umieszczony w Internecie – pełną informację o zbiorach książkowych.

Wypożyczenia książek

Z pierwszych kilkunastu lat istnienia Biblioteki WSD w Łądzie dokumentacja obrazująca wypożyczenie książek nie istnieje. Obecnie możemy powiedzieć, że w poszczególnych latach liczba osób korzystających z biblioteki zmieniała się. W okresie od 1969 do 1974 r. korzystały z biblioteki 154 osoby.

Ks. Marek Babicz,
od 1993 r. współpracownik
ks. Władysława Grochala,
po którym w 2010 r.
przejął kierownictwo
Biblioteki Wyższego Seminarium
Duchownego w Łądzie.

W latach 1989-1994 liczba ta wzrosła do 357. Między rokiem 1994 a 1999 odnotowano 593 czytelników biblioteki. W roku akademickim 2009-2010 z usług biblioteki korzystało ogółem 215 osób. Ilość wypożyczeń w latach 90. XX w. kształtowała się na poziomie od 7000 do 8700 woluminów w ciągu roku, a w roku akademickim 2009/2010 3900 woluminów. Wśród czytelników spoza klasztoru znajdujemy nauczycieli, uczniów i studentów z takich miejscowości jak: Łądek, Zagórów, Słupca, Konin oraz młodzież z ośrodków akademickich w Poznaniu, Toruniu, Koninie i z innych miast. Wiele osób chwali sobie już kilkuletnią obecność katalogu biblioteki w Internecie. Dzięki temu coraz częściej przychodzą do wypożyczalni biblioteki z już wypisanymi sygnaturami potrzebnych książek.

Wymiana międzybiblioteczna

W gromadzonych przez dziesięciolecia zbiorach biblioteki występują dziś dublety książek i czasopism. Od lat stanowią one podstawę wymiany z innymi bibliotekami. Dzięki wieloletniej współpracy z redakcją czasopisma „Seminare”, i dużej życzliwości odpowiedzialnych za wydawanie tego periodyku, łądzka biblioteka od kilkunastu lat wysyła ok. 40 egzemplarzy tego tytułu do zaprzyjaźnionych bibliotek, w zamian otrzymując inne naukowe czasopisma. Dzięki przynależności łądzkiej biblioteki do organizacji FIDES, oraz dzięki liście dyskusyjnej uruchomionej przez tę organizację, otworzyła się nowa ścieżka do wymiany opinii na różne aktualne bibliotekarskie tematy, a także możliwość – szerszego niż dotychczas – proponowania innym bibliotekom własnych dubletów książek i czasopism. Zarówno dawniej, jak i współcześnie, biblioteka stara się iść z duchem czasu i zapewnić wszystkim swoim czytelnikom wszelkie potrzebne materiały do nauki, studiów i pisania prac naukowych, niejednokrotnie sprowadzając także książki drogą wypożyczeń międzybibliotecznych. ■